

AHİLİK DÜŞÜNÇESİNDE İKTİSADİ HAYAT (Kapitalizme Karşı Ahi İktisadı)

ÖZET: Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesinden Prof. Dr. Mehmet Karagül: “Bugün ülkemizde Ahilik konusunda yapılan anma programlarının yaygınlaşmasının geleceğimiz adına umut verici gelişmeler olduğu bir gerçektir. Ancak bu programlardan müşahhas sonuçlar alabilmek için öncelikle, ülkemizde hâkim olan ve bizim değer yargularımızla uyuşmayan; toplumsallığı değil bireyciliği, faydayı değil karı, paylaşmayı değil biriktirmeyi, üretmeyi değil lüks tüketimi, zayıfa destek olmak yerine rekabetle onu ortadan kaldırmayı ilke edinen mevcut kapitalist hayat anlayışıyla olan ilişkimizi yeni baştan gözden geçirmek zorundayız”

ABSTRACT: Prof. Mehmet Karagül academician at Mehmet Akif Ersoy University Faculty of Economics and Administrative Sciences, reports ‘It is a fact that there are hopeful developments for the future to make Ahi commemoration ceremonies more common presently. However to get concrete results from this organizations we should reconsider our relation with the present capitalist life concept which dominates in our country but not fits into our values and which prefers individualism to community, profit to benefit, accumulating to sharing, luxury consumption to production, suppressing the weak rather than helping them.’ (Translated by BURDİL)

Prof. Dr. Mehmet Karagül
MAKÜ İk. İd. Bil. Fak.
İktisat Bölümü
mkaragul@mehmetakif.edu.tr

A. Giriş:

Yaşadığımız bu dünya için insanın temel gayesinin, sahip olduğu değerler çerçevesinde; güven, huzur ve refah içinde bir hayat sürdürebilmek olduğu muhakkaktır. Böyle bir hayat tarzının sürdürülebilmesinde iktisadi faaliyetlerin önemli bir yeri olduğundan da şüphe yoktur. Çünkü insanın gerek beden, gerekse ruhen sahip olduğu değerlerle varlığını sürdürebilmesi, ancak emeğiyle üretebildikleri ölçüsünde mümkündür. Çünkü insan için alın terinden öte bir şey yoktur. Ayrıca akli ve zekâsıyla eşrefi mahlûkat olma şansına sahip olan insan, sahip olduğu bu yetilerini doğru bir biçimde kullanmak suretiyle, sahiplendiği değerler nispetinde de kıymet kazanmaktadır.

Bu manada milletlerin iktisadi hayatlarını ve sistemlerini sahip olduğu değerlerden ayrı düşünmek mümkün değildir. Yayılmacı ve sömürgeci Batı'nın türetilmiş, serbest rekabet ve özgürlük gibi hoş kavramlarla dünyaya dayattığı kapitalist iktisadi yaklaşımla, eşitlikçi söylemlerle türetilen sosyalist iktisadi felsefenin her ikisinde de esasen emeğin ürünü olan serveti paylaşmak yerine, tam tersi gücünün elinde biriktirmenin temel amaç edinildiği görülmektedir.

Her iki iktisadi sistem, birbirinin alternatifi gibi lanse edilse de beslediği değerler topluluğu aynı olduğundan nihayetinde ortaya konan düşüncenin de farklı olması mümkün değildir. Çünkü kapitalist sistem sermayenin, hep güçlüden

yana olan özgürlükçü bir ortamda bireyde birikimini öngörürken, sosyalist sistem ise kontrolcü bir yapıyla bütün servetin devlet aygıtında toplanmasını öngörmektedir.

Ancak buna karşılık, Âleme her yönden nizam vermeyi hedefleyen, İslam inancının ürettiği kültürün, pratik hayatta başarıyla uygulanışına güzel bir örnek olan Ahilik Teşkilatı, öncelikle iyi bir insan modelini ve bundan müteşekkil olacak olan mükemmel bir toplumu hedeflemiştir. Bu seçkin düşüncenin hedeflediği model insanı; içinde yaşadığı toplumla uyumlu ve ona karşı sorumluluklarının bilincinde olan, dini ve dünyevi ilimlerle donanımlı, ahlaki konularda en ufak bir zafiyeti bulunmayan, faal bir hayat anlayışı ile sürekli üretken bir faaliyet içinde olan, bireyler olarak tanımlamak mümkündür.

Bir ahinin mutlak surette sahip olması gereken ve aksinin ahilikten atılmasına yol açan kişisel ahlaki özellikleri şu şekilde sıralamak mümkündür: İçki içmek, zina yapmak, münafıklık, dedikodu, iftira etmek, gururlanmak, merhametsizlik, kıskançlıkta bulunmak, kin beslemek, sözünde durmamak, yalan söylemek, emanete hıyanet etmek, başkasının ayıbını örtmemek, cimrilik, miskinlik ve adam öldürmek.

Bugün içinde yaşadığımız dünyada hayallerimizi dahi zorlayan böyle bir sosyal yapıyla, Müslüman Türk Milleti'nin, sanki ikinci bir Asr-ı Saadet dönemi oluşturduğunu kabul etmek durumundayız. Böylesi olağan üstü mükemmel insanların oluşturduğu Ahilik Teşkilatı'nın iktisadi hayat dahil, ilgilendiği bütün konularda sadece çevresine faydalı olabilen insanın mutluluğu, huzuru ve refahı temel amaç edinilmiştir.

B. Bugün Neden Ahiliği Konuşuyoruz?

Bugün Ülkemizde Ahilik kültürü ve teşkilat yapısını konuşuyor olmak; sadece tarihi geçmişini anlamak, ya da atalarımızın geçmişte ne güzel işler yaptığını yâd edip, buradan kendimize pay çıkarmakla sınırlı olmamalıdır. Bunlardan çok daha önemlisi, "kissadan hisse" düşüncesiyle bugün içinde yaşadığımız; iktisadi, siyasi, sosyal, eğitim, kültürel ve askeri alanlarda gün geçtikçe ağırlaşan sorunların çözümüne çare aramak olmalıdır.

Bu noktada sermaye birikimini temel hedef edinen ve hâlihazırda dünyaya hâkim olan kapitalist ekonomik sistem, söz konusu amacına şuan itibarıyla fazlasıyla ulaşmış durumdadır! Çünkü merkezi

İngiltere'de bulunan ve bir yardım kuruluşu olarak faaliyet gösteren Oxfam Grubu tarafından yapılan araştırmaya göre; Dünyada en zengin yüzde 1'lik kesimin serveti, 2009'da toplam servetin yüzde 44 iken, 2014'te yüzde 48'e yükselmiş ve 2016'da bu oranın, küresel servetin yarısından fazlasına ulaşacağı öngörülmektedir.

13. yy'dan 18. yy'a kadar Anadolu'da etkin olan ve Osmanlı Devleti'nin Anadolu'yla birlikte tüm Balkan ve Orta Doğu topraklarında hüküm sürmesinde; iktisadi yönden olduğu kadar, sosyal ve askeri yönden de büyük destek sağlayan Ahilik kültürü, bu günkü birçok sosyal ve iktisadi sorunun çözümünü içinde barındırmaktadır. Hâlihazırda meseleler bağlamında Ahilik sistemi; içinde yaşadığı toplumla uyumlu ve sorumluluk bilincine haiz olan, "veren el alan elden üstündür" düsturunu tam bir hayat felsefesi haline getiren, böylelikle alarak ya da gasp ederek, biriktirmeyi değil, verebilmeyi ve paylaşmayı medeniyet haline getiren, bireylerin oluşturduğu bir sosyal yapıyı temsil etmektedir.

C. Kapitalist Sisteme Karşı, Ahi İktisadi Düşüncesi

Bugün Ülkemizde eğitimi verilen kapitalist iktisat teorisine göre en yaygın ve geniş kabul gören iktisat tanımı: "Doğadaki kıt kaynaklarla insanların sınırsız ihtiyaçlarını en üst düzeyde karşılamayı amaç edinen bir sosyal bilim" şeklindedir. Burada insanların ihtiyaçlarının sınırsız kabul edilmesine karşılık, bunları karşılayacak olan doğal kaynakların ise kıt olarak öngörülmesi, dünyada iktisat adına bir çatışmayı kaçınılmaz kılmaktadır. Önlenemez olan bu çatışmanın ilk adımı, kapitalist sistemin birincil hedefi olan kar maksimizasyonunu için fiyatların sürekli artması şeklinde olmaktadır.

Tablo: Dünyadaki Gelir Dağılımı Adaletsizliği

	Dünya Nüfusunun %1'inin Toplam Servetten Aldığı Pay %			Dünya Nüfusunun % 10'unun Toplam Servetten Aldığı pay %		
	2000	2007	2014	2000	2007	2014
Rusya	53,1	50,5	66,2	77,1	75,4	84,8
Türkiye	38,1	42,9	54,3	66,7	70,2	77,7
Çin	19,0	27,2	38,4	48,6	56,1	64,1
Almanya	31,0	27,9	37,2	63,9	61,7	61,7
ABD	38,5	38,9	28,1	74,6	74,8	74,6

Kaynak: Credit Suisse

Oysa insanın sınırsız olan ihtiyaçları değil, ihtiraslarıdır. Bunun da Ahiliğin temel ilkelerinden olan kanaatkârlık ile kontrol edilmesi gerekmektedir. Diğer yandan doğadaki kaynakların da kıtlığından değil, ancak sınırlılığından söz etmek mümkündür. Bu bağlamda bu gün dünyada yaşanan açlık ve yoksulluğun nedeni mutlak kıtlık ya da yokluk değil, yukarıda söz edildiği üzere paylaşımındaki adaletsizlikten kaynaklandığı açıkça görülmektedir. Söz konusu sorunun hallinde de yine Ahi kültüründe önemli bir yeri olan orta sandığı ile uygulama bulan, yardımlaşma ilkesi çözüm sağlayacaktır.

Ahiliğin öngördüğü iktisadi düşüncenin, esasen İslam inancından kaynaklanan; iktisadi ilkelerden oluştuğunu kabul etmek durumundayız. İslam inancındaki; yardımlaşma, kul hakkı, servet biriktirmeme ve insanlara faydalı olma ve çalışma/üretim emirleri, Ahilik düşüncesindeki iktisadi düzenlemelerin temelini teşkil etmiştir.

a. Amaç: "Kar Maksimizasyonu" Olunca!

Bugün dünyada ve maalesef ülkemizde de birey ve işletme faaliyetinin, tek hedefi karlılık ve para kazanma üzerine kurgulanmaktadır. Ancak yapılan işin topluma nasıl bir fayda sağladığı, hatta zarara sebep olup olmadığı yeterince hatta hiç konu edilmemektedir. Hedef karlılık olunca; pek çok gayri ahlaki ve yasa dışı faaliyet, çok sayıdaki insan için daha cazip hale gelebilmektedir!

Özellikle son yıllarda toplumumuzda artan; hırsızlık, aldatma, kapkaççılık, dolandırıcılık, ihaleye fesat karıştırma, yolsuzluk, rant kollama, uyuşturucu, kadın ve çocuk ticareti, vb. birçok ekonomik temelli suçların artmış olmasını toplumumuzdaki, "zengin ol da nasıl olursan ol" şeklindeki bir değer yargısından ve buna uygun verilen eğitimden bağımsız açıkla-

nabilmesi mümkün değildir.

b. Hedef: "Faydanın Doruklaşması" Olursa...

İnsanların yaptığı işten öncelikli beklentisi, para kazanmaktan evvel, diğer insanların herhangi bir meşru ihtiyacını karşılayarak fayda üretmek olmalıdır. Bu düşünceyle gerçekleştirilen iktisadi faaliyetle kişi, diğer insanların zaruri ihtiyacını giderecek bir mal ya da hizmet ürettiği ölçüde mutluluğu yaşarken, kendisi için ihtiyaç olan geliri meşru yoldan helal bir şekilde kazanmanın huzurunu elde edecektir. Bundan dolayı zenginliği esas alan toplumsal değer yargılarının, insanlara faydalı olma ve üretme yönüne çevrilmesi gerektiği kanaatindeyiz.

Bu çerçevede Kapitalist sistem İktisadın ahlaki yoktur demesine karşılık, Ahilik kültüründe ekonomik faaliyetlerin mutlak surette ahlaki değerlere bağlı olması şart koşulmuş, yasadışı ve gayri ahlaki yollarla, insanlara zararı olabilecek ürün ve hizmetlerin üretilmesi ve ticaretinin yapılması yasaklanmıştır.

Bu noktada, ülkemizde ve dünyada iktisadi faaliyetlerde para kazanma amacı için araç haline gelen, bir iş olsun da nasıl olursa olsun! anlayışının tersine çevrilerek, evvela amacın insanlığa faydalı bir iş üretmek, devamında ise buna bağlı bir rızık kazanmak şeklinde değişmesi gerektiği kanaatindeyiz.

c. «Sermaye» Merkezli Ekonomiden "İnsan" Merkezli İktisada

Üretimin amacı, karı doruklaştırarak sermayenin tekelleşmesini temin etmekten öte, daha çok insanın bu süreçte istihdam edilmesi ve devamında ortaya çıkan mal ve hizmetten yararlanabilmesi olmak zorundadır.

Örneğin; aynı sermaye ve imkânlarla kurulacak projeden biri; % 5 karlı ve 100 kişiye istihdam sağlıyor, diğeri ise % 20 karlı ve 25 kişiye istihdam sağlıyor. Bunlardan ilki, insan merkezli bir yatırım iken, diğeri sermaye merkezli bir

yatırım tekniğidir.

Kapitalist sistem, sermaye birikimi için bu projelerden ikincisini tercih ederken, insan merkezli bir anlayış, ilkinin uygulamaya koyacaktır. Bu noktada Ahilik sistemindeki iktisadi birimlerin, hep hane işletmelerinden oluşması ve bunların amacının ise sermaye birikimi yerine geçim sağlamakla sınırlı olması, kanımızca bugün için kayda değer bir iktisadi tavır olsa gerek.

d. Ahilik ve Üretim:

Fütüvvet namelerinde; Ahiler için çalışma azminin gerekliliği, alın teri yani helal kazancın önemi ve her Ahinin mutlaka bir iş sahibi olması konuları şiddetle tavsiye edilmiştir (Ceylan, 2012; 57-58) Bütün bu emir ve önerilerin sonuç itibarıyla ülkede üretimi teşvik edeceğinden ve arttıracağından hiçbir şüphe bulunmamaktadır.

Çalışma ve üretim, Ahilik teşkilatında her fırsatta teşvik edilirken, ne üretildiği, nasıl ve ne kadar üretildiği konularında sıkı denetimler yapılmaktadır. Ahilik anlayışında ihtiyaçların sınırsız kabul edilerek, tüketimin kamçılanmasına paralel oluşan aşırı talep için üretim yapılması ve bu surette oluşan israfa ve kaynakların yersiz kullanılması hoş karşılanmamıştır. Bu çerçevede üretim, zaruri ihtiyaçların bir fonksiyonu olarak değerlendirilmiş ve gerektiğinden fazla üretimin sınırlandırılmasına gidilmiştir.

Bütün bunlar gerçekleştirilirken devletin iktisaden bağımsız olabilmesi için, dış açık ve dış borçla muhatap olmaması amacıyla kendi kendine yeterlilik önemli bir ilke olarak kabul görmüştür. Bu bağlamda Ahi Üretim Birliklerinde, yerli malı üretimine ve tüketimine öncelik verilmek suretiyle, ülke kaynaklarının tam verimle çalıştırılması, güçlü ve bağımsız bir ülke ekonomisi oluşturulması başarılmıştır (Demir, 2009).

e. İddihar (Yastık Altı):

K. Galbraith'in belirttiği üzere, bugünkü Kapitalist piyasa ekonomisi esasta üretim sorununu çözmüş olmasına rağmen, bölüşüm sorununu çözebilmiş değildir (Ölmezoğluları, 2003; 86). Dolayısıyla bu sisteme yöneltilen bütün eleştiriler de bu noktada yoğunlaşmaktadır. Böyle bir adaletsizliğe neden olmamak için Ahiliğin ilkelerini içinde toplayan Fütüvvetnamede yastık altı olarak bilinen, ihtiyaç dışı fazla sermayenin saklanması İddiar edilmesi tavsiye edilmiştir. Temeli İslam inancındaki Zekat uygulamasına dayanan bu düşünceye göre; ihtiyaç dışı 81 gr altın değerinde mala sahip olanın bunun 1/40'ı oranında zekat vermesi emredilmiştir. Bundan amaç; sermayenin belli ellerde toplanmasına fırsat vermeyerek gelir dağılımını adil kılmaktır (Karagül, 2012; 5).

Günümüz dünyasında temel iktisadi sorunların başında yoksulluğun geldiği konusunda hiçbir şüphe bulunmamaktadır. Ayrıca az gelişmiş ülkelerin en fazla sıkıntıya düştükleri ekonomik meselenin sermaye yetersizliği ve dış borç sorunu olduğu da bilinen bir gerçekliktir. Haliyle gerek yoksulluğun giderilmesi, gerekse bütün

bu sorunların çözümü için sermayenin tabana yayılması temel şarttır. Bunun da gerçekleştirilmesinde İddihar sisteminin önemi inkâr edilemez. (Erdem, 2008; 63)

f. Kanaatkârlık:

Ahiliğin vazgeçilmez ilkelerinden olan kanaatkârlık, çok kuvvetli bir şekilde toplumun iktisadi düşünce yapısını etkilemiştir. Bu günkü dünyaya hâkim olan kapitalist iktisadi düşüncenin temel amacı olan kar çoğaltmasının menfi etkileri dikkate alındığında, kanaatkârlığın ne denli önemli bir özellik olduğu açıkça görülecektir. Çünkü kar çoğaltması amacıyla iktisadi faaliyetlerini sürdüren firmaların, gerek çalıştırdıkları personelin, gerekse ticari ortaklarının haklarını gözetmeleri mümkün değildir. Ayrıca tek hedefi kar ve ser-

maye birikimi olan bir işletmenin, doğayla ilgili çevresel faktörlerin tükenmesi ya da kirlenmesi konularında da gerekli hassasiyeti göstermeleri de olası değildir. Tam bu noktada Ahiliğin emrettiği kanaatkârlık; hem öteki insanların haklarını dikkate almada, hem çevre konusunda çok daha duyarlı olmada, olmazsa olmaz özellik olarak karşımıza çıkmaktadır.

g. Yardımlaşma:

Bugün bütün dünyada, Orta Çağda ise Avrupa'da geçerli olan serbest rekabet ve aşırı kar etme ilkesine karşılık, Ahilik Teşkilatında, esnaflar arasında, yardımlaşma ve dayanışma prensibi geçerli olmuştur. "Can ve mal ortaklığı" olarak adlandırılan bu sistemde; esnafların, gelirlerinin zaruri ihtiyaçlarından fazlasını yoksullara, işsizlere ve ihtiyaç sahiplerine dağıtması temel ahlaki değer olarak kabul görmüştür. Böyle bir uygulamanın neticesinde, ilgili toplum için yoksulluk, sosyal çatışma, hırsızlık vb. istenmeyen haller asgariye düşmektedir.

h. Ahilikte İş ahlakı

İş Ahlakı, bir meslekle ilgili olarak herkes tarafından uygulanmasa bile, akli olarak doğruluğuna, faydasına inanılan davranış ilkeleri bütünüdür. Ahlaki ilkeler, genelde yazılı olmamakla birlikte toplum tarafından benimsendiği için herkes tarafından uygulanmaya çalışılır. Aykırı hareket edenler ise kınanma, ayıplanma, yalnızlığa terk edilme, işbirliği yapmama gibi yollarla toplum dışına itilerek cezalandırılır (Şahin, 1986; 110).

Bu gün iktisadi açıdan geri kalmış toplumlara bakıldığında, sahip olunan ahlaki değerlerde ciddi bir erozyon ve buna bağlı olarak sosyal ilişkilerde güvensizlikle birlikte sosyal çözülme görülmektedir. Bu toplumların hak ettikleri noktalara ulaşabilmeleri, kendi içlerinde güveni ve sağlıklı ilişki ortamını kuracak ahlaki ilkeleri benimsemelerine bağlıdır. Bu ilkeler ise haliyle kendi değerlerinden müteşekkil olacaktır.

i. Ahilik ve Ürün Kalitesi:

İlk olarak sanayileşme ile birlikte Batı Avrupa'da ortaya çıktığı iddia edilen bu sisteme, çok daha önce Ahilik Teşkilatının hâkim olduğu Osmanlı toplumunda rastlamamız mümkündür. Fatih Sultan Mehmet'i izleyen II. Beyazıt tarafından yürürlüğe konan Kanunname-i İktisab-ı Bursa, bu konuda önemli bir belge özelliği ile karşımıza çıkmaktadır (Hamitoğulları, 1986; 126). Osmanlı Ülkesinde tespit edilen standartlar o dönemde kadı sicillerine işlenmekteydi.

Ahilik sisteminde benzer malları veya hizmetleri üreten esnaf ve zanaatkarlar, bugünkü büyük AVM sistemine benzer bir biçimde aynı çatı altında olmasa bile aynı çarşıda faaliyette bulunmuşlardır. Bu sistem sayesinde üretici ve esnafın fiyat ve mal kalitesi konularında birbirlerini kontrol edebilmeleri, kendi aralarında yardımlaşmaları mümkün olmuştur. Bu sistem tüketicilere ise mallar arasında karşılaştırma yaparak, en kısa zamanda en iyi malı almasına imkân sağlamıştır. Ayrıca Ahî Evran'ın ve onun halifeleri olan Ahî liderlerinin zaman zaman çarşı bazar gezererek, malları kontrol ettikleri bilinmektedir (Erdem; 2008; 76).

Ahilik Teşkilatında standartların altında mal üreten ve tüketiciyi zarara sokan kişiler ikazlara aldırılmayıp bu fiillere devam ettikleri takdirde, hatalarının ciddiyeti nispetinde çeşitli cezalara çarptırılmaktadırlar. Bu cezalar, kendilerinin ve ürünlerinin teşhirinden başlayarak, dükkanlarının esnaf idarecileri veya ilgili kurumlar tarafından kapatılabilmesine kadar varmakta, daha ileri gittikleri takdirde esnafıktan ihraç edilmeye kadar uzanan müeyyideler uygulanabilmektedir (Demir, 1993; 14).

j. Usta-Çırak İlişkisi:

Ahilikte gerek kişisel ahlaki eğitim, gerekse mesleki eğitim mutlak surette usta-çırak ilişkisi düzleminde gerçekleşmiştir. Bu sistem sayesinde kaliteli bir eğitim yanı sıra sistemin devamlılığı sağlanmış ve ayrıca oto kontrol mekanizması işletilmiştir. Mesela, eğer bir usta hatasından dolayı

çırağını işten attı ise ya o usta affedecek çırak geri dönecek, ya da başkasının kabul edebilmesi için yine eski ustasının izin vermesi zorunlu tutulmuştur. Ayrıca çıraklık yapmayan kişilerin sermayesi var diye iş yeri açmasına ve ortak olmasına hiçbir şekilde izin verilmemiştir.

Bu sistemde çıraklar ustalarına, mesleklerine ve Teşkilatın ilkelerine karşı tam bir bağlılık içinde yaşamak zorundaydılar. Hatta çırakların bu eğitimi, sadece bir mesleki eğitim değil, onun toplum içindeki davranışı, mesleğine olduğu kadar ailesi ve ülkesine karşı olan sorumluluklarını içeren çok geniş bir yelpazede gerçekleşiyordu. Çünkü usta-çırak ilişkisi; işçi işveren özelliğinden ziyade, tam bir baba-oğul ilişkisine dayanmaktaydı (Ekinci, 1991; 28).

k. İş bölümü:

İş bölümü, Fütüvvet namede yer alan bir başka prensiptir. Bu ilke, bir taraftan üretimde uzmanlaşmayı sağlarken, diğer taraftan sık sık iş değiştirmenin, sebat-sız ve istikrarsız ruh haline sahip insanların başvuracağı bir uygulama olduğundan hiç hoş karşılanmamıştır (Ekinci, 1989, 63). Ahiler işletmelerinde ancak tek mal üretebilmekteydiler.

Batı'da ilk defa Adam Smith'in "Milletlerin Refahı" (1776) kitabıyla gündeme gelen ve bu günkü çağdaş ekonominin temel ilkelerinden olan Uzmanlaşma fikri çok daha önceki yıllarda Ahilik Teşkilatı'nın prensipleri arasında yer almış ve yüzyıllar boyunca başarıyla uygulanmıştır. İşbölümü; uzmanlaşmayı sağlayarak verimlilik artışına imkân verirken, ayrıca esnaf ve zanaatkarlar arasında disiplin ve oto kontrol sisteminin işlenmesine katkı sağlamıştır.

l. Ahilikte Oto Denetim Sistemi:

Ahilik sisteminde gerek üretilen malların kalitesi ve miktarı gerekse kişilerin iş yeri açabilmeleri öncelikle devlet tarafından, devletin ulaşamadığı yer ve zamanlarda ise esnaf ve zanaatkarların kendileri tarafından denetlenmekteydi. Mesela, Osmanlı'da bir kalfanın yeni bir işyeri açabilmesi için öncelikle bir heyet huzurunda ustalığını ispatlaması zorunluuydu. Hatta bu kalfa bütün şartlara haiz olsa ve ustalık belgesini alsada dahi sanatını icra edeceği uygun bir işyeri bulamazsa o zamanın deyiimiyle "münhal bir gedik yoksa" işyerini açmasına müsaade edilmezdi.

Aynı zamanda cemiyetin lideri konumunda olan Ahi Babalar, halkın taleplerine göre belirlenen Ahilik kurallarını bir kanun gibi uygulamışlar ve uygulatmışlardır. İlgili konular; yeni iş kurma, hammadde temini ve dağıtımı, fiyat, standart ve üretim denetimi, tüketici şikâyetleri, eğitim ve ticaret adabı, iş ahlâkı, ürün garantisi, çalışma ilkeleri, iş yeri açma ve kapatma, çırak, kalfa, ustalık kaidele-ri, borçlanma ve yardımlaşma gibi birçok konu ve kaideler bu çerçevede ele alınabilir.

D. Ahilik Teşkilatının Yıkılışı

Selçuklu Devleti'nin son yıllarından, Osmanlı Devleti'nin son dönemine kadar etkinliğini başarılı bir şekilde

sürdüren Ahilik Teşkilatı, bütün sosyal içeri-
rikli olaylarda olduğu üzere, birçok farklı
etkene bağlı olarak, 17. ve 19. yy'da etkin-
liğini yavaş yavaş kaybederek toplum ha-
yatından çıkmıştır.

İktisadi ve içtimai hayatta son derece müs-
pet saikleri vukuu bulan Ahilik Müessesesi-
nin yıkılışında aşağıdaki unsurların etkili
olduğunu ifade etmek yanlış olmasa gerek
(Erdem, 2008; 89-93).

Devlet müessesesinin zayıflaması-
na bağlı olarak, içerideki bütün kurum ve
kuruluşların etkinliğini kaybetmeye başla-
ması,
Köyden şehre göçün artmasıyla, Ahilik eği-
timi almamış kişilerin şehirde işyeri açma-
ları,

Aynı dönemde Avrupa'da yaşanan
sanayileşme sürecine Ahilik Teşkilatının
ayak uyduramaması,
Kanuni Sultan Süleyman ile başlayan Ka-
pitülasyonlarla, yerli üreticilerin ve onların
ürettiği malların yerini yabancı üreticilerin
ve malların almasına yol açması,
Toplumda yaşanan ahlaki erime, esnafın
Fütüvvet name ilkelerinden uzaklaşma-
sına yol açarken bu da vatandaşın esnafa
olan güveninin kaybolmasına neden ol-
muştur.

Ayrıca, 1. Abdülmecit'in 1856 da yayınladı-
ğı "Islahat Fermanı" ile Devleti'nin bütün
uyruklarının, her türlü sanat, ticaret ve
mesleği özgürce yapabilmesi sağlanmıştır.
Buna bağlı olarak, 1727 yılından beri uy-
gulanan ve sahiplerine ilgili alanda üretim
ve ticaret yapma yetkisi ve ayrıcalığı tanı-
yan "GEDİK BERATI" uygulaması 1860 yılın-
da son bulmuştur. Bütün bu gelişmelerle
fiilen Ahilik Teşkilatının işlerliğini kaybe-

derken, nihayet 1912 yılında çıkartılan bir
kanun ile Ahilik müessesesi tamamen ilga
edilmiştir.

E. Değerlendirme

Görüldüğü üzere Ahilik Teşkilatı,
üstlendiği vazifeler çerçevesinde bugün;
sanayi ve ticaret odaları, esnaf ve sanat-
kârlar birliği, işçi ve işveren sendikaları,
Türk Standartları Enstitüsü vb. birçok ikti-
sadi kurumla birlikte, Milli Eğitim Bakanlı-
ğı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ile
Türk Silahlı Kuvvetleri gibi daha birçok ku-
rumun alanına giren faaliyetleri tek başına
başarıyla icra etmiştir. Bugün onlarcasının
yetersiz kaldığı işlerde, tek bir kurumun
rahatlıkla ifa edebilmesinin altında çatış-
macı değil, uzlaşmacı ve güvene dayalı bir
anlayışın yattığını belirtmek durumunda-
yız. Bugün çalışanı koruma adına, bir ta-
rafta işveren diğer yanda işçi sendikasının
çatışmacı bir anlayışla yaptığı pazarlıktan,
çalışanın ne elde ettiğini iyi sorgulamak
gerekmektedir.

Bugün ülkemizde Ahilik konusun-
da yapılan anma programlarının yaygın-
laşmasının geleceğimiz adına umut verici
gelişmeler olduğu bir gerçektir. Ancak bu
programlardan müşahhas sonuçlar alabil-
mek için öncelikle, ülkemizde hâkim olan
ve bizim değer yargılarımızla uyuşmayan;
toplumsallığı değil bireyciliği, faydayı
değil karı, paylaşmayı değil biriktirmeyi,
üretmeyi değil lüks tüketimi, zayıfa destek
olmak yerine rekabetle onu ortadan kal-
dırmayı ilke edinen mevcut kapitalist ha-
yat anlayışıyla olan ilişkimizi yeni baştan
gözden geçirmek zorundayız.

Bu bağlamda, özellikle toplumun
kendi kültür kotlarından farklılaşan, değer
yargılarının yeniden özgün haline döndü-
rülmesi gerekmektedir. Çünkü toplumla-
rın davranış kalıpları sahip olduğu değer
yargılarından beslenmektedir. Dolayısı-
yla toplumda en azından; üreten tüketen
kadar, susan konuşan kadar, bilen cahil
kadar, mütevazı küstah kadar, vefakâr sa-
dakatsiz kadar, ilim sahibi bal sahibi kadar
değer görmedikçe yapılabilecek fazla bir
şey olmadığı kanaatindeyim. Dolayısıyla
ülkede Ahilik Teşkilatının oluşturulup işler
hale gelebilmesi için öncelikle Ülkemizde
Ahi Kültürünün temeli olan İslam inanç
esaslarının toplum tarafından benimse-
nip yaşanması gerektiğinden hiçbir şüphe
edilmemelidir.

KAYNAKÇA

- Credit Suisse, (2015), <https://www.credit-suisse.com/global/en.html>.
- CEYLAN, Kazım, (2012), "Ahilik: Türk İslam Medeniyetinde Dünyevi ve Uhrevi Sistem", Gümrük ve Ticaret Bakanlığı Kültür Yayınları, No: 1.
- DEMİR, Galip. (1993), "Geçmişten Günümüze Ahilik ve Tüketici Koruma İlişkisi", Standart Dergisi, Şubat.
- DEMİR, Ahî Galip. (13.10.2009) "İktisadi Hayat ve Ahilik", http://www.Ahilik.net/index.php?view=article&id=65%3Ahilik-makale-5&option=com_content&Itemid=41
- EKİNCİ, Yusuf. (1989) "Ahilik ve Meslek Eğitimi", MEB Yayınları No: 62, Bilim ve Kültür Eserleri Dizisi No.132.
- EKİNCİ, Yusuf. (1991) "Ahilik ve Esnaf Ahlakı", Standart Dergisi, Sayı: 350.
- ERDEM, Ekrem. (2008), "AHİLİK: Ahlakla Kalitenin Buluştuğu Bir Esnaf Teşkilatlanma Modeli", Detay Yayıncılık, Ankara.
- HAMİTOĞULLARI, Beşir. (1986), "Ahiliğin Çağdaş Türkiye Bakımından Önemi ve Değerlendirilmesi", Türk Kültürü ve Ahilik, (XXI. Ahilik Bayramı Sempozyumu Tebliğleri), Ahilik Araştırma ve Kültür Vakfı Yayınları No.1, İstanbul.
- İbn-i BATUTA, Tuhfetû'n-Nûzzâr fî Garâibi'l-Emsar ve'l-Acâibi'l-Esfar (Büyük Dünya Seyahatnamesi).
- KARAGÜL, M. (2012), "Ahilik ve Sosyal Sermaye Bağlamında İş Ahlakı ve Üretim ilişkisi", Akademik bakış Dergisi; 32 Eylül – Ekim.
- ÖLMEZOĞULLARI, N. (2003), "Ekonomik Sistemler ve Küreselleşen Kapitalizm", Ezgi Kitapevi.